

Prof. Dr. Sedat Cereci*

İnsan Biyolojisinin İletişim Refleksleri

Özet

İnsan doğası, iki temel unsurdan oluşmaktadır: Beden ve tin. Bedenin temelini oluşturan biyolojik yapı, çoğu zaman tinsel yapısıyla iç içe, etkileşimli olarak yaşayan bir özelliğindedir. Pek çok fiziksel davranış, psikolojik ve biyolojik sonuçlar da doğurmaktadır. İnsanın temel tinsel gereksinimlerinden biri iletişimdir. Yaşadığı iletişim süreçlerinde biyolojik tepkiler de veren insan, bedenin kendini dış etkenlere karşı koruma amacıyla geliştirdiği refleksleri zaman zaman biyolojik yapısında da göstermektedir. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Radyo Televizyon Yayıncılığı Bölümü'nce yapılan bir iletişim araştırması, insanların iletişim eylemleri sırasında ortaya koydukları biyolojik refleksleri de belirlemiştir. İnsan iletişim kurarken, yalnızca bedeni ve tinsel yapısıyla değil, aynı zamanda biyolojik yapısıyla da iletişim sürecine katılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Beden, fizyoloji, tepki, tin.

Abstract

There are two main elements in human nature: Body and spirit. Biological part of human which is the base of his body mostly lives in a cooperation with psychological part of human. Many physical behavior generate psychological and biological results. One of main psychological necessity of human is communication. Human sometimes respond in biological reacts in communication events; reflex which human body uses to defence itself against external factors is sometimes uses as biological reflex. A communication study which was done in Yuzuncu Yil University was determined biological reflexes which people show in communication behaviors. When someone communicates, he behaves with not only his body and his psychological part but with his biological elements.

Key Words

Body, physiology, respond, spirit.

* Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Van Meslek Yüksekokulu
s.cereci@gmail.com

Giriş

Varlığın temelinin ateş olduğunu savunan Herakleitos'a gre; "her Őey sürekli bir değişim iindedir ve değişir" (Kahya ve ner, 2007, 79). İnsanın biyolojik yapısı da, insanın içinde bulunduğu her koşula bağlı olarak çok sıklıkla değişmekte, özellikle sayısız değişik etkenin rol adlığı iletişim süreçlerinde değişimler göstermektedir. Diğer bir Yunan düşünür Aristoteles de hayvanlarla ilgili gözlemlerini aktarırken; deri renginin değişmesinin, hayvanların hislerinin ifadesi olduğunu savunmaktadır (Kahya ve ner, 2007, 97). Benzer biçimde insanların ten renkleri de değişik duygusal durumlarda değişiklik göstermekte, insan bedenindeki renk verici maddeler etkinleşmektedir. İletişim süreçlerinde daha da belirginleşen duygular, kan basıncını ve tene rengini veren hormonları da etkilemektedir.

İnsan doğasının temelini oluşturan beden ve tinin varlık ve etkileşim alanlarını kesin çizgilerle birbirinden ayırmak g olmakla birlikte, iki unsurun birbirleriyle etkileşim noktalarını açıkça tanımlamak da aynı ölçüde güçtür. Ancak beden ve tin, insan yaşamı boyunca pek çok durumda birlikte hareket etmekte, insanın davranışları büyük ölçüde, insanı oluşturan iki unsurun ortak eylemleriyle ortaya çıkmaktadır. Bu birlikteliğin beden bölümü, aynı zamanda biyolojik bir temel üzerinde durmakta, fiziksel yapı çoğu zaman biyolojik yapıyla etkileşimli olarak yaşamını sürdürmektedir.

"İnsanın temel yaşamsal gereksinimlerinden biri olan iletişim, diğer insanlarla karşılıklı bir etkileşim içinde gerçekleşen düşünce, duygu, görüş alışverişi-

ni içermektedir" (Cereci, 1997, 22). İletişim süreçleri genellikle, insanın bedeni ve tinsel yapısıyla birlikte yer aldığı etkileşim süreçleridir. Tinsel yapı, iletişim süreci için gerekli araçları bulup, kodlayıp, biçimlendirirken, bedensel yapı, iletişim sürecinde kullanılacak olan iletilerin gönderilmesiyle ilgilenmektedir. Bu süreçte, insanın fizyolojik yapısıyla da doğrudan ilgili olan biyolojik yapı sık sık etkinleşmekte, tinsel yapının isteklerine veya başka nedenlere bağlı olarak tepkiler vermektedir. Biyolojik tepkiler bazen, ter, ağız salgısı, idrar gibi bir sonuç olarak da ortaya çıkmaktadır.

Bedeni dış etkilerden korumaya yönelik reflekslerden farklı olarak, doğrudan iletişim kurulmasına yardımcı olan veya iletişim sürecinin geribeslemesi niteliği taşıyan ya da iletişim sürecinin sonucu biçiminde kendini gösteren biyolojik tepkiler, hemen her zaman insanların farkında olmadan ortaya çıkan, çoğunlukla iletişim sürecinin akışını doğrudan etkilemeyen, ancak biyolojik yapıda önemli sonuçlar doğuran tepkilerdir.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, insan varlığını oluşturan fiziksel, psikolojik ve biyolojik yapıların yaşamı oluşturan durumlara ve eylemlere katılım sürecindeki birliktelik irdele-nerek, her unsurun diğer unsurlarla etkileşim içinde verdiği tepkiler ele alınmış; özellikle iletişim süreçlerinde biyolojik yapının verdiği tepkiler üzerinde yoğunlaşılmıştır. İletişim sürecinde, insanın biyolojik yapısının verdiği tepkiler özellikle belirlenmeye çalışılmış, bu tepkilerin varlığı ve niteliği, yapılan bir araştırma-ya da dayandırılmıştır. Beden ve tin ola-

rak iki temel unsurdan oluşan insanın yaşamsal gereksinimlerinden birisi olan iletişim, insanın hem fizyolojik yapısının hem de tinsel yapısının katılımıyla gerçekleşen bir etkileşimdir. Fizyolojik yapı aynı zamanda biyolojik bir temel üzerinde biçimlenmektedir. İletişim eylemlerinde, bedensel yapının eylemleri zaman zaman biyolojik sonuçları da ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuçları öğrenmek için bir anket düzenlenmiş ve insanların, iletişim eylemleri sırasında ortaya çıkan biyolojik tepkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Biyolojik tepkilerin pek çoğunun, bilincinde olmadan gerçekleşen ve iletişim eyleminin sonucuna ulaşmayı amaç edinen veya sürecin sonucuna bağlı olarak ortaya çıkan refleksler olduğu saptanmıştır. İletişim süreci, bedensel eylemler ve biyolojik tepkiler arasındaki bağlantı açıklanmaya; insanın yaşamsal etkinlikleri içinde çoğu zaman da farkında olmadan girdiği iletişim süreçleri içindeki biyolojik tepkilerin yoğunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. İnsanın biyolojik yapısının, fizyolojik yapısının yaşamı için gerekli donanımı sağlamak kadar, diğer yaşamsal etkinliklerinin gerçekleşmesi ve düzenlenmesi için de gerekli ve önemli olduğu vurgulanmıştır.

İnsanın Biyolojik Yapısı ve İletişim Sürecindeki Tepkileri

İletişim, insan bedeninin yaşamak için gereksinim duyduğu su ve besin gibi, insanın tinsel yapısının ve toplumsal yaşam içindeki varlığının sürekliliği için gerekli olan eylemdir. Verici, kanal, alıcı ve geri besleme unsurlarından oluşan iletişim süreci, insanın yaşamsal varlığının gereklerinden biri olduğu kadar onun toplumsal

yapı içindeki konumunun oluşmasında, gelişmesinde ve sürekliliğinde de başlıca etkenlerden biridir (Cereci, 2002, 68). İnsanlar, iletişim sürecinde bedensel yapı, tinsel yapı ve biyolojik yapılarının tümünün katılımıyla yer almakta, iletişim sürecinin niteliği ve yapısı tüm unsurları etkilemektedir.

Biyoloji araştırmacılarına göre; soydaşlarıyla anlaşmak için “ses aleti”ni kullanmasını bilmeyen insan, onu sindirim aygıtının bir parçası gibi, doğal olarak yaşayabilmesi için soluk alma, yemek yeme aracı yerine kullanmıştır. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, yalın sesler çıkarmaya ve o seslerle de birçok kavramı anlatmaya çalışmıştır (şenbay, 1992, 12). Başlangıçta insanın biyolojik yapısının doğal bir parçası olarak işlevini yerine getiren ses kirilişleri, bir dönem sonra, iletişimin en etkili aracı olan konuşmayı ortaya çıkarmak için kullanılmaya başlanmıştır.

Hint kökenli tıbbi metinler olan Ayurveda’da, “insan ve evren arasında birçok antik ağ felsefelerinde görüldüğü gibi makrokosmos-mikrokosmos anlayışı içinde bir ilişki kurulmuştur. Çünkü insan ve evren aynı ebedi ruhtan meydana gelmektedir. Ruh ve madde birbirini tamamlamaktadır; ikisi birlikte canlıya nihai karakterini kazandırmaktadır”. İletişim sürecindeki pek çok gereksinimi, isteği, beklentiyi, tepkiyi biçimlendiren ruh, insan bedeninin maddesel yapısıyla da etkileşim içinde bulunmakta, ruh ve beden etkileşimiyle gelişen iletişim sürecinde insanın biyolojik yapısındaki çok sayıda unsur da sürece katılmaktadır (Kahya ve Öner, 2007, 22)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rad-

yo Televizyon Yayıncılığı Bölümü tarafından, 1266 kişiyle yüz yüze görüşülecek yapılan bir araştırmada, “bir kişi size el salladığında ne yaparsınız?” sorusunu, araştırmaya katılan kişilerin 1163’ünün “ben de el sallarım”, 66’sının “başımla karşılık veririm” diyerek yanıtladığı saptanmıştır (Medyaline, 2007). Kalabalık bir konferans salonunun arka sıralarında oturan kısa boylu bir dinleyici, konuşmak üzere gelen kısa boylu bir konuşmacıyı görmek için ayağa kalkıp başını dikerek, kaşlarını kaldırıp gözlerini açarak gelen kişiye bakmak gereği hissetmektedir. İnsan, dinleyeceği, iletişim kuracağı, ileti alacağı kişiyi görmek, iletişim süreci içinde olduğu kişinin genel özelliklerini bilmek gereksinimi hissetmektedir. Bu nedenle bütün alıcılarını açıp, duyarlılığını en üst düzeye çıkarmaktadır. Bu doğal refleks bir anlamda, çevreyle iletişim kurarak yaşama, dünyaya bağlanmanın yolu olması nedeniyle tüm insanlarda doğal bir davranış olarak algılanmaktadır. İletişim süreçlerinde gerçekteşen fizyolojik eylemler sırasında, o andaki duruma bağlı olarak biyolojik yapıda da hormon salgılama veya tuvalet ihtiyaçı gibi eylemler olduğu bilinmektedir.

İnsanların iletişim konusundaki davranışlarını, özellikle refleks olarak nitelenebilen tepkilerini belirlemeyi amaçlayan araştırmada sorulan, “bir kişi elinizi sıkmak üzere elini uzattığında ne yaparsınız” sorusu 1141 kişi tarafından “ben de elimi uzatırım” diyerek yanıtlanmıştır. Araştırmaya katılan, değişik yaş, meslek ve toplumsal konumlara sahip kişilerin yaklaşık üçte ikisi (859 kişi), biriyle konuşurken utanılacak bir şey söylediğinde terlediğini belirtmiş; katılımcıların yarısından çoğu, karşısındaki kişinin, lezzet-

li bir yemeği uzun uzun anlattığında da ağzının sulandığını söylemiştir. Ciddi bir iç görüşmesinde avuçlarının içi terleyen, korkulu bir bekleyiş içindeki insanların sık sık tuvalet ihtiyaçı hissettikleri de bilinmektedir. İnsanların iletişim süreçlerinde yaşadıkları durumların, insanın fizyolojisi ve psikolojisiyle olduğu kadar, biyolojik yapısıyla da ilintili olduğu anlaşılmaktadır.

İletişim türleri içinde en etkilisi olan yüz yüze iletişim, çoğu zaman bedensel eylemlerin yanı sıra, biyolojik devinimlerin de ortaya çıktığı bir süreçtir. “Kalabalık bir kitleye sunum yapan bir kişinin veya bir görüşme sırasında heyecanlanan kişide adrenalin salgısı artmakta, bunun yanında kan şekeri oranı da yükselmektedir. Karşılıklı görüşmelerdeki panik, telaş gibi durumlarda da kandaki glikoz oranı değişmektedir” (Men’s Health, 2008, 18). İletişim süreçlerinde, insandaki hormon üretimi veya kandaki şeker oranındaki değişmeler, insanın iletişim refleksleri örnekleridir.

İnsanın, dinleyicileri hiç tanımadığı, düşünce ve duygularını nasıl karşılayacaklarını bilmediği bir topluluk karşısında konuşması, insanın psikolojisini olduğu kadar, fizyolojik ve biyolojik yapısını da devindiren bir eylemdir (şenbay, 1992, 30). Kitlelerle iletişim kurmanın güçlüğu veya kitlelerle bir iletişim süreci içinde birlikte olmaktan kaynaklanan etkiler, doğal olarak insanın biyolojik yapısına da yansımakta, biyolojik yapı da doğal tepkilerini vermektedir.

Kalabalık bir kitle karşısında konuşan bir siyasetçinin, kitlenin tezahüratları karşısında ilgisiz kalamayıp, onları şapkasıyla selamlayarak, ellerini hava-

ya kaldırarak veya kurumlaşmış görüşünün özel işaretini yaparak karşılık vermesi sık görülen refleks örneklerindedir. Bunun yanı sıra aynı siyasetçinin heyecandan terlemesi, ağzının kuruması veya tam tersine fazla salgı salgılaması olası biyolojik refleks örnekleridir. Aynı biçimde, sahnede şarkı söylerken kendisini alkışlayan izleyenlere eliyle öpücük gönderen bir şarkıcının davranışı veya gol atmış bir futbolcunun, kendisini sloganlarla destekleyen taraftarlara dönerek zafer gösterisi yapması da, kitlelerin değişik iletişim dilleriyle gönderdikleri iletilere karşı verilen reflekslerdir. Siyasetçi gibi, şarkıcı veya futbolcunun da heyecandan terlemesi, bunun yanı sıra bedeninin adrenalin, tiroid gibi hormonlar salgılaması, içinde bulunduğu iletişim sürecinde gösterdiği biyolojik reflekslerdir.

Refleks, dıştan gelen bir uyarı sonucunda doğan ve devinim, salgı gibi i tepkilere yol açan istenç dışı sinir etkinliği veya organizmanın, belli uyarılar karşısında verdiği otomatik, doğuştan gelen ve dolayısıyla öğrenmeyi gerektirmeyen istemsiz, tre özgü, sabit tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2003, 627). İnsan bedeninin, dışarıdan gelen ışık ses gibi bir uyarıda ani ve hızlı bir hareketle tepki göstermesine refleks denir. Refleks sözcüğü, Latince “yansımak” anlamına gelen “reflectere” sözcüğünden türetilmiştir. Belirli bir uyarı etkisiyle düşünme sürecinden önce oluşan refleks, sinir sisteminin bir eylemidir. Merkezi sinir sisteminin işleyiş yasalarına göre refleksin ana özelliği aynı türden uyarılara hep aynı tepkinin verilmesidir. Refleks, sinir sisteminin işleyişinde büyük öneme sahip bir etkinliktir. Refleksleri olmayan canlı organizmaların, dış etkilere karşı

yeterince hızlı tepki verememeleri nedeniyle, yaşamlarını sürdürme olanakları azalmaktadır. Daha çok fizyolojik etkilere karşı verilen bir tepki olarak bilinen refleks; insanın biyolojisiyle i içe geçmiş psikolojisiyle de ilintili, fizikötesi etkilere karşı verilen tepki olarak da ortaya ı-kabilmektedir.

“Çinlilere göre; insan bedenindeki kanın tümünün denetimi kalbin egemenliği altındadır. in tıbbına göre kanın hareketi ile solunum arasında da ilişki bulunmaktadır”(Kahya ve ner, 2007, 48). İletişim süreçlerinde yaşanan soluk alıp vermenin hızlanıp yavaşlaması, solunum tutulması da doğrudan kanın durumunu ve yapısını etkilemektedir.

İnsan varlığının sıradan eylemlerinden biri olarak bilinen yutkunma, bir iletişim sürecinde, bir görüşme sırasında şaşırma, utanma, kararsızlık gibi pek çok durumda yaşanan bir reflekstir. “Yutkunmanın gerçekleştiği solunum sistemindeki larinks, aynı zamanda yutkunma sırasında salgılanan hormonlarla da bağlantılıdır” (Kierszenbaum, 2006, 343). Temelde insanın fizyolojik yapısının büyük bölümü biyolojik yapıyla doğrudan bağlantılı; bunun yanı sıra çoğu kere psikolojik yapıyla da ilintili görünmektedir. Bu nedenle pek çok fiziksel eylem, beraberinde biyolojik bir etkileşimi de getirmektedir.

Doğası gereği iletişim kurarak yaşayan insan, iletişim süreci içindeyken hem fizyolojik, hem biyolojik, hem de tinsel yapısının tümünü etkin olarak kullanmaktadır. İletişim, insan yaşamı için gerekli, bundan da öte yaşamsal bir eylemdir. Kuzey Avrupa lkesi İzlanda'nın 250 mil güneydoğusunda, 1952 yılında bir

deniz kazası yaşanmış, Flying Enterprise adlı, Amerikan bandıralı bir şilep fırtınaya tutulmuş, bir kayalığa çarparak delinmiş ve yan yatmıştır. Birkaç yolcu ve tayfalar tahliye edilmesine rağmen, gemi kaptanı Kurt Carlsen gemiden ayrılmamakta ısrar etmiştir. Yaralı gemi her an batabilecek bir durumdayken, kaza yerine ulaşan bir muhripten gemiye çelik bir kablo atılmış, Kaptan Carlsen kabloyu gemisine bağlamayı başarmış ve bu yolla ilk önce onun en çok gereksinim duyduğu maddeler yollanmıştır: Sandviç, kahve ve gazete. Kaptanın kendine gelmesi için sandviç ve kahve, kendini dünyanın bir parçası hissetmesi için de gazete onun en büyük gereksinimleridir (Cerci, 2005, 9). İnsanların sabah uyandıklarında, kimi zaman istemsiz bir biçimde radyo veya televizyonu açmaları ve bir haber bültenine ulaşma çabaları da, yeni güne ve yaşama, dünyada gelişen olaylarla bağlanarak insan olduğunu hissetme, iletişim aracılığıyla doğal bir gereksinimini karşılama güdüsünden kaynaklanmaktadır.

Bir iletişim sürecinde üç temel unsur vardır: Kaynak da denilen verici veya gönderici, hedef de denilen alıcı ve ikisi arasındaki kanal. Verici, bir iletiyi karşı tarafa gönderen kişidir, iletişim sürecindeki iletinin kaynağıdır. Alıcı, bu iletiyi alan, çözümlen, yorumlayan ve kullanan kişidir. Verici ve alıcı arasında iletinin gidip gelmesini sağlayan yol ise kanaldır. Yüzyüze iletişimde kanal, sesin ulaşımını sağlayan havadır, taşınabilir telefonla kurulan iletişim sürecinde elektromanyetik dalgalardır, bilgisayarla kurulan iletişimde kablolardır. Vericinin, uygun bir dil kullanarak alıcıya gönderdiği unsur da, mesaj denilen iletidir. Bir

iletişim sürecinin eksiksiz olarak gerçekleşmesi ve olumlu bir sonuca ulaşması için, vericiyle alıcı arasındaki ileti alışverişi tamamlandıktan sonra, alıcının, kendisine gönderilen iletiye karşı verdiği tepkiyi içeren geri beslemenin de sürece eklenmesi gerekmektedir. Geri besleme, bir iletişim sürecinde, vericinin alıcıya gönderdiği iletiye karşılıklı alıcının bu iletiye karşı verdiği yanıt veya kendisine gelen ileti konusundaki görüşleridir. Bazı iletişim süreçlerinde geri besleme; insanın doğal yapısı gereği insan biyolojisindeki refleksler biçiminde ortaya çıkmaktadır.

İletişim, insanın, başka insanlarla paylaşmayı istediği veya paylaşmak zorunda olduğu her iletiyi içeren bir süreçtir. Karşılıklı ileti alışverişini temel aldığı için, içinde “ř” harfinin kullanıldığı “iletişim” biçiminde söylenmektedir. Yalnızca bir kişinin ileti göndererek diğerlerinin bu iletiyi aldığı eylem iletimdir. Birden fazla kişinin katılımıyla gerçekteşen bir eylemin tanımlanmasında “ř” harfi kullanılmaktadır. Tanımaktan tanışmak, görmekten görüşmek, bakmaktan bakışmak eylemlerinde olduğu gibi, iletme filinden türeyen iletişmek ve bunun isim hali iletişimde de, birden fazla kaşa arasında gerçekteşen iletim eylemlerinden söz edilmektedir. İletişim, birden fazla kişi arasında gerçekteşen bir eylem olduğu için, insana yakışır biçimde yaşamak anlamına gelen uygarlığın temelinde yer almaktadır.

Bir insan, elini sıkmak üzere bir başka insana elini uzattığında, karşısındaki insan da doğal ve kaçınılmaz olarak, insani bir refleksle elini uzatmakta ve karşıdaki elini sıkmaktadır. İlk elini uzatan kişi, karşısındakinin sevmediği, görüş-

mek istemediği bir kişi olması durumunda bile, karşıdaki kişi bir iletişim girişimini engellemek, kendisi için olumlu sonuçlar doğurabilecek bir iletişim sürecinin yolunu kapatmamak için, doğasının gerektirdiği biçimde davranmakta ve elini uzatmaktadır. Fiziksel temasın önemsendiği toplumlarda, elini uzatan birine elini uzatarak karşıdakinin elini sıkmak bir davranış örüntüsüne dönüşmekte, zamanla kalıtsal bir nitelik kazanarak refleks biçiminde ortaya çıkmaktadır.

İki insanın gerilim içeren bir görüşmesi sırasında, birinin karşıdakini aşağılayıcı sözü karşıdakinde önce tinsel tepkiye, ardından fizyolojik ve biyolojik tepkiye yol açmaktadır. “Kızma, öfkelenme durumunda, kas sistemindeki hedef kasla birleşmiş sinir terminalleri tarafından oluşturulmuş özelleşmiş bir yapı olan nöromüsküler bağlantı hareketinde geçmekte, insan bedeninde kasılmalar meydana gelmektedir” (Kierszenbaum, 2006, 183). Aynı gerilim kasların yanı sıra hormonları da devindirmekte, başta adrenalin olmak üzere insan bedeninde hormon salgısı başlamaktadır. “Hava ve yaşamla yanma ve solunum arasındaki ilişkileri inceleyen Richard Lawer; kasların hareketlerinin bir tür fermantasyon sonucu olduğunu söylemektedir” (Kahya ve ner, 2007, 220). Bu da, iletim süreçlerindeki kas hareketlerinin temelinde doğrudan biyolojik etkiler olduğu anlamına gelmektedir.

Hemen hiçbir insan, fiziksel temasla anlatılan bir sevgi iletişimine karşı benzer biçimde tepki vermeden duramamaktadır. Bir insanın yakını, eşi, sevgilisi veya çocuğu kendisini öptüğü zaman, insan çok fazla umursamazca davranamadan

hemen kendisini peni pmekte, sevgi yüklü bir etkiye yine eşdeğer bir tepkiyle yanıt vermektedir (Jensen, 2004, 186). Bir başkasına dokunma, sarılma, öpme gibi davranışlar çoğu zaman olumlu iletişim süreçleri içinde görülen, bireylerarası iletişimdeki olumlu sonuç olasılığını en st düzeye çıkarmayı amaçlayan eylemler olduğu için, hemen her zaman bir refleks biçiminde karşılık bulmaktadırlar.

Konuşma, iletişim süreçlerindeki en etkili araçtır ve yüz yüze olması durumunda çoğunlukla olumlu sonuçlar vermektedir. Konuşma, insandaki ses aygıtıyla oluşmaktadır. “İnsanda bulunan ses aygıtının fiziksel ve fizyolojik yönden çok çeşitli tonlamalar, tınılar ve ses bükümleri meydana getirmesi nedeniyle, gerçekten olağanüstü bir yapılışı ve işleyişi vardır.” İletişim süreçlerinde düşünceler, görüşler, oşkular ve en küçük duygular bile onunla anlatılabilmektedir. İnsanın ses aygıtı, insanın biyolojik yapısının unsurlarını da içeren ağız, gırtlak, soluk borusu, kıkırdak dokular, damak, dil gibi organları da kapsamaktadır (şenbay, 1992, 69).

Kendisine soru sorulan bir insan, başını kaldırıp dikkatle soruyu soran kişiye bakarak soruyu dinlemekte ve ardından yine soruyu soran kişiye bakarak yanıt vermektedir. Soruyu soran kişi de karşı-sındakinin kendisine bakarak yanıt vermesini beklemektedir. Herkes karşısındakinden, kendisini ciddiye almasını, sorusunu tam olarak anlaması için kendisine bakarak dinlemesini ve yüzüne bakarak yanıt vermesini beklemektedir. Birbirine bakarak kurulan yüzyüze iletişim -ki bu iletişim türlerinin en verimli-sidir- iletilerin kolaylıkla alınmasını, ya-

nıtlanmasını, iletişim sürecinin kolaylaşmasını ve büyük ölçüde olumlu bir sonuçla sonuçlanmasını sağlamaktadır.

Hemen yanında bulunan bir kişiyle konuşmak isteyen bir kişi, en bas (kalın) ses tonunu kullanarak konuşmaya başlamaktadır. Bunun nedeni, başkalarının konuşmalarını duymasını engellemekten çok, konuştuklarının kolay anlaşılmasını sağlamaktır. Çünkü bas (kalın) sesler kısa mesafelerde çok daha iyi alıcıya ulaşmakta ve daha kolay anlaşılmaktadır. Bunun tersine, tiz (ince) sesler ise uzak mesafelerde daha kolay alıcıya ulaşmakta ve daha kolay anlaşılmaktadır. Bu nedenle insanlar, uzak mesafelerde bulunan alıcılara seslerini ulaştırmak ve iletilerini aktarmak için bağırarak, ince seslerle konuşmaktadır.

Duyuma ve duyurma, iletişim sürecinin ileti alışverişini sağlayan unsurlarından biridir. Duyuma organı kulak, ayrıntılı bir dizgeye sahip yapıdadır. Kulaktaki ses iletimi, küçük bağlar ile birbirine bağlı auditory veya kemikçiklerin zincire benzer yapısı ile olmaktadır. “Dış kulak veya pinna sesleri toplamakta ve içeri aktarmaktadır” (Kierszenbaum, 2006, 252). Bu nedenle konuşan kişiyi duymak isteyen insan, yüzünü ona dönmek yerine kulağını dönmekte, söylenenleri kolayca anlamak ve eğer olanak veya gerek varsa karşılık vermek için kulak kepçesini olabildiğince de yaklaştırarak dinlemektedir. “Can kulağıyla dinlemek” deyimini de buradan kaynaklanmaktadır.

İnsanın pek çok biyolojik refleksi, çevresinde olup bitenleri algılamayı, çevresindekileri tanımayı amaçlayan reflekslerdir. Özellikle görerek algılama ve tanıma, insanın iletişim süreçlerini ve yaşamını kolaylaştıran eylemdir. Olabil-

diğince daha fazla alanı görme ve daha çok bilgi toplama amacıyla insan biyolojisi periferik görmeyi geliştirmiştir. “İnsan gözü, aę tabakanın diğer bölgelerine oranla, görme sinirlerinin yoğun olduğu ve aę tabakanın odak noktası diye adlandırılan noktaya yansıyan görüş alanının yalnızca dar bir bölümünde seçik görebilmektedir. Bunun yanı sıra sürekli çalışır durumda bulunan periferik görme ile yan görme eylemini gerçekteleştirmektedir” (Cereci, 2001, 136). Daha az görme sinirinin bulunduğu yan bölgelerdeki görmeyle de insan, seçik görüş alanının dışında kalan görüntüleri de öğrenmek istemekte, bu yolla daha çok bilgiye sahip olarak daha çok iletişim verisi toplama yoluna gitmektedir.

İletişim sürecinin temel eylemlerinden biri olan görme işlevi, renk görme, kontrast duyarlılık, karanlık adaptasyonu, Őekil ve hareket algılama gibi parametrelerden oluşan bir bütündür (Kırd, 1992, 759). Görme eylemi, eylemin sonuca ulaşması amacıyla başını kaldırma, dik durma, boynunu çevirme, yanına dönme gibi başka eylemleri ve tüm bunların yanında bazı hormon salgılarını da beraberinde getirmektedir.

Çevresine bakarken, yakından tanımadığı, yabancı bir görüntüyle karşılaşan kişi başını dikip gözlerini açarak daha dikkatle karşısındakini görmeye çalışmaktadır. İlk bakışta seçik olarak algılanamayan pek çok görüntüye, insanı doğrudan ilgilendirsin veya ilgilendirmesin, birçok kez daha, gözler sonuna kadar açılarak daha dikkatle bakılmakta, görünenin yanlış anlaşılmasından duyulan kuşku giderilmeye çalışılmaktadır. İnsan, görünenlerde yansıyan görüntüyü, kendi yaşam deneyimleriyle karşı-

laştırarak algılamaktadır. Ancak deneyimler her zaman gerekli ve yararlı olmadıkları için, insan gördüğü görüntülere çoğunlukla gözlerini çok açarak ve daha dikkatli bakarak doğru anlamaya ve doğru bir yargıya varmaya çalışmaktadır (Karadağ, 2004, 147).

Görme, insan algılamasının yüzde 99'unu oluşturmaktadır. Çevresiyle sürekli ve olumlu iletişim kurmak isteyen insanların gözlerini dört açarak çevrelerini görmeye çalışmalarının nedeni de budur. "Görünenler, insana çevresiyle ilgili bilgiler vermenin ve çevresiyle bir bütün oluşturmayı sağlamanın yanında, çağrıştırma yoluyla belleğini yenilemesini veya değişik esinler elde etmesini de sağlamaktadır" (Cereci, 2008, 12). Acınacak bir kişi gördüğünde veya duygusal bir konuşma dinlediğinde insanın gözleri dolmaktadır. "Kaslar gibi sinirlerle bağlantılı olan gözdeki lakrimal bez, duygusal veya acıklı ya da çok sevindirici sözler ya da durumlar karşısında gözyaşı üretmektedir. Güçlü duygulanmalarda gözyaşının aşırı üretimi görülmektedir". Sağlam kişilikli veya katı karakterli bilinen insanların bile duygusal ortamlarda gözlerinin dolması, duygusal bir iletişim sürecinde kişinin biyolojik yapısının verdiği tepkiyle ilgilidir (Kierszenbaum, 2006, 250).

İşitme, iletişim sürecinin sağlıklı olarak gelişimini sağlayan eylemdir. Kulak kabartmak deyimi, insanın, işittiklerini kolaylıkla algılamasını sağlamak amacıyla işitme kanallarını duyarlılaştırması anlamında söylenmiştir. İnsan, duymak istemediği sözler veya sesler karşısında tam tersine, işitme kanallarını kısarak sesleri duymamaya çalışmaktadır. Duymak istemediği sözleri duyduğunda

ise, sevmediği bir tadı tatmışçasına yüzünü buruşturmaktadır. Bu tepki de, insanın, hoşlanmadığı bir iletiye veya kötü bir söze karşı verdiği iletişim refleksidir.

İnsan kulağı, belirli bir aralığında ki sesleri duymakta, bunun dışındakileri duyamamaktadır. İnsan beyni ise, bir aşamadan sonra sesleri algılamamaya başlamaktadır. "Kulağın duymadığı ve beynin algılamadığı sesler, insan yaşamı için gerekli olmayan sesler olmanın yanı sıra, iletişim süreçlerini aksatabilecek, ileti alış verişini bozabilecek sesler olması nedeniyle insanın doğal yapısı gereği duyulmamakta ve algılanmamaktadır" (Cereci, 2001, 138). Örneğin, iki kişi, söyleşileri sırasında sürekli duyulmakta olan bir jeneratör sesini veya caddedeki yoğun trafiğin sesini bir süre sonra duymamaya başlamakta ve söyleşilerine devam etmektedirler.

Yüzyüze iletişim süreçlerinde insanlar hemen her zaman, kendisiyle iletişim kurulan kişiyle karşı karşıya ve yüz yüze bakarak ileti alış verişi gerçeğleştirmektedir. Ancak iletişim sürecinin unsurlarından biri diğerine olumsuz bir ileti aktardığında, karşıdaki kişi doğal bir tepkiyle yüzünü buruşturarak çevirmekte, başını diğer iletişim unsurundan başka yöne döndürmekte, bu biçimde işittiği olumsuz iletiye karşı bir refleks vermektedir. İnsan biyolojisi, kendi lehinde olan etkilere olduğu gibi, eşdeğer biçimde kendi aleyhinde olan etkilere karşı da refleksler geliştirmiştir.

İnsanın pek çok fizyolojik eyleminde olduğu gibi, görme ve işitme eylemleri sırasında veya bu eylemlerin içinde bulunduğu iletişim süreçleri sonucunda biyolojik yapısı da etkileşim içinde iletişim süreçlerine katmakta, duruma göre

bazen gözyaşı salgılamakta, bazen tiroid, adrenalın veya testosteron gibi hormonlar üretmektedir.

Gerilimli bir görüşmede kas kasılmalarının yanı sıra insan bedeni tiroid ve paratiroid hormonlarını salgılamaktadır (Kierszenbaum, 2006, 504). Doğası gereği çoğunlukla gergin veya saldırgan olan insanların, girdikleri iletişim süreçlerinde de doğaları gereği gergin oldukları düşünöldüğünde, bedenlerindeki endokrinel yapının sürekli etkin olduğunu düşünmek olanaksız değildir.

“Kanı beynine çıkmak”, olumsuz bir durumla karşılaşan veya hiç ummadığı kötü bir söz duyan insanın durumuyla ilgili söylenen bir deyimdir. Bu deyim, insanın fizyolojik yapısı kadar, biyolojik yapısına da ilişkin ipuçları veren bir sözdür. Bir görüşmede, çok öfkelenildiği bir söz duyan insanın kalp atışlarının artmasına bağlı olarak, kanın damarlarına yaptığı basınç da artmaktadır. Kan ve onun insan bedenindeki devinimi, doğrudan insanın biyolojik yapısıyla ilgili bir konudur.

Olumsuz iletişim süreçlerinde olduğu gibi, olumlu iletişim süreçlerinde de insan bedeninin türlü hormonlar salgıladığı bilinmektedir. Birbirine âşık iki insanın fiziksel birliktelikleri insanın biyolojik yapısını da devindirmektedir. Aşk cinsellikle bütünleştiiği zaman, önemli ölçüde testosteron ve östrojen salgısına neden olmaktadır (Kierszenbaum, 2006, 516). Aşk da bir tür iletişim sürecidir. Birbirini seven iki insanın karşılıklı görüşmelerinde veya fiziksel birlikteliklerinde insanların fiziksel yapılarındaki devinimler kadar, biyolojik yapılarındaki devinimler de iletişim süreçlerini etkilemektedir.

Karşısındaki kişiyle konuşarak iletişim kuran kişi, karşısındaki kişinin artık kendisini dinlemediğini, dikkatinin dağıldığını, sıkıldığını fark ettiğinde, hemen konumunu değiştirmekte, daha dik oturmakta, ses tonunu değiştirmekte, gülümsemekte, sempatik davranmaktadır. Sempati her zaman, konuşan kişiyi destekleyen, konuşmaya ilgiyi arttıran iletişim unsurudur (Aktaş ve Gündüz, 2005, 251). Özellikle önemli sonuçlarla sonuçlanması beklenen iletişim süreçlerinde sempati her zaman kullanılan iletişim öğesidir.

Sonuç

İnsanın yaşamsal gereksinimlerinden biri olan iletişim sürecinin, insanın yapısını oluşturan beden ve tinsle ortaklaşa katılımıyla gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda iletişim süreci, yalnızca bedenin ve tinsel yapının etkileşimiyle kalmadığı görölmüş, insanın fizyolojik yapısının iletişim sürecine katılımı sırasında, biyolojik yapısının da etkin biçimde bu süreçte yer aldığı belirlenmiştir. İnsanın pek çok fizyolojik eyleminde olduğu gibi, görme ve işitme eylemleri sırasında veya bu eylemlerin içinde bulunduğu iletişim süreçleri sonucunda biyolojik yapısı da etkileşim içinde iletişim süreçlerine katmakta, duruma göre bazen gözyaşı salgılamakta, bazen tiroid, adrenalın veya testosteron gibi hormonlar üretmektedir. Fiziksel, biyolojik ve tinsel yapıyla bir bütün olarak yaşamın içinde yer alan insanın pek çok eyleminin ve üretiminin içinde, fiziksel ve tinsel yapı kadar, biyolojik yapı da etkin bir rol oynamaktadır.

Kaynakça

- AKTAŞ, Őerif ve GÜNDÜZ, Osman (2005). YAZILI ve SÖZLÜ ANLATIM. 7. Baskı. Ankara: Akçağ.
- BUDAK, Selçuk (2003). PSİKOLOJİ SÖZLÜĞÜ. Ankara: Bilim ve Sanat.
- CERECİ, Sedat (1997). İLETİŐİVERELİM. İstanbul: Őule.
- CERECİ, Sedat (2001). TELEVİZYONDA PROGRAM YAPIMI. İstanbul: Metropol.
- CERECİ, Sedat (2002). İLETİŞİM KURMAK İNSAN OLMAKTIR. İstanbul: Metropol.
- CERECİ, Sedat (2005). HABER ve RÖPORTAJ TEKNİŐİ. Ankara: Őubat.
- CERECİ, Sedat (2008). MAĞARADAN EKRANA GÖRÜNTÜNÜN ÖYKÜSÜ. Ankara: Nobel.
- JENSEN, Derrick (2004). KELİMELENDEN ESKİ DİL. İstanbul: Dharma.
- KAHYA, Esin ve ÖNER, Murat (2007). BİYOLOJİ TARİHİ. Ankara: İmge.
- KARADAĞ, Çerkes (2004). GÖRME KÜLTÜRÜ. Ankara: Doruk.
- KIERSZENBAUM, Abraham L. (2006). HİSTOLOJİ VE HÜCRE BİYOLOJİSİ. Çev. Ed. Ramazan DEMİR. Ankara: Palme.
- KIR, Nur-KARADENİZ, Őehnaz-GELER, Acun-AKARÇAY, Koray-ÜNGÖR, Ercan-YILMAZ, Temel-DİNÇÇAĞ, Nevin-BÜYÜKDEVRİM, A. Sevim (1992). "Bozulmuő Glukoz Toleranlı Kiőilerde Renk Görme ve Kontrast Duyarlılık Fonksiyonları" TÜRK OFTALMOLOJİ DERNEĞİ XXVI. ULUSAL KONGRESİ. Bursa 1992. S. 758-761.
- MEN'S HEALTH (2008). "SORUN". Őubat 2008. Sa: 5. S.18.
- ŐENBAY, Nüzhet (1992). SÖZ VE DİK-SİYON SANATI. 3. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- www.Medyaline.com. 08.11.2007.

